

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.004.01.2018

Barbara Klukiewicz - Matuszczak,
Dyrektor Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Spo-
łecznej w Piasecznie
Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
ul. Wojska Polskiego 54, 05-500 Piaseczno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/18/041 – Pomoc społeczna świadczona osobom opuszczającym zakłady karne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Piasecznie, ul. Wojska Polskiego 54, 05-500 Piaseczno (dalej MGOPS lub Ośrodek).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pani Barbara Klukiewicz - Matuszczak, Dyrektor Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piasecznie od 1 kwietnia 1992 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Rozpoznawanie potrzeb osób opuszczających zakłady karne, we współpracy z tymi zakładami i organami wymiaru sprawiedliwości.2. Dostępność, adekwatność i skuteczność pomocy oferowanej przez ośrodki pomocy społecznej osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.3. Analizowanie przez ośrodki pomocy społecznej skuteczności działań oferowanych na rzecz osób opuszczających zakłady karne.
Okres objęty kontrolą	Lata 2015-2018 (I półrocze) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontroler	Marcin Grabowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/37/2018 z dnia 19 września 2018 r.

(akta kontroli str.1-10)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie NIK Ośrodek prawidłowo wykonywał zadania w zakresie udzielania pomocy osobom opuszczającym zakłady karne, za wyjątkiem przedstawionego poniżej uchybienia.

W okresie badanym liczba osób otrzymujących pomoc z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego miała tendencję stałą od 24 osób w 2015 r. poprzez 25 osób w 2016 r. do 21 osób w 2017 r., co stanowiło odpowiednio 2,0%; 2,1% i 1,9% wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej. W związku z tym pomoc społeczna nie była sprofilowana pod kątem tej grupy osób, a trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego były tylko jedną z szeregu przyczyn udzielonej pomocy.

Ośrodek w okresie objętym kontrolą świadczył pomoc osobom opuszczającym zakłady karne głównie w formie świadczeń pieniężnych, przewidzianych ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³, takich jak zasiłek celowy oraz zasiłek okresowy i zasiłek stały. Przyznawano także pomoc niepieniężną w postaci np. posiłku, bonów żywnościowych, opału, wydawania skierowań uprawniających do otrzymania pomocy żywnościowej.

¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

² NIK stosuje trzystopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości i negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według wskazanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 ze zm.

W latach 2015 – 2017 r. MGOPS zapewniał poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne, psychologiczne i zawodowe. W strukturze Ośrodka działał Klubu Integracji Społecznej, w którym uczestnikami zajęć mogły być także osoby zwalniane z zakładów karnych.

Tutejszy MGOPS nie diagnozował sytuacji osób, które opuściły zakłady karne, zamieszkujących lub przebywających na terenie Gminy Piaseczno i nie analizował lokalnych potrzeb w zakresie zapewnienia wsparcia takim osobom.

W ocenie NIK pomoc społeczna w postaci przyznawania osobom opuszczającym zakłady karne świadczeń pieniężnych i niepieniężnych udzielana była zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Kpa⁴). W aktach zbadanych 30 spraw znajdowały się dokumenty istotne z punktu widzenia celowości przyznania pomocy. Sytuacja wnioskodawcy była rzetelnie rozpoznawana podczas sporządzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego, jak i aktualizacji wywiadu.

W jednym przypadku nie udokumentowano prowadzonych działań mających na celu zapewnienie osobie bezdomnej miejsca schronienia w okresie zimowym, jak również faktu odmowy skorzystania przez osobę bezdomną z tej formy pomocy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznawanie potrzeb osób opuszczających zakłady karne

Opis stanu faktycznego

1.1. Wewnętrzne zasady organizacji i funkcjonowania MGOPS regulował m.in. jego statut⁶ i regulamin organizacyjny⁷.

Podstawowymi komórkami organizacyjnymi Ośrodka były działy, sekcje i samodzielne stanowiska. Do zadań sekcji świadczeń (od 1 lipca 2016 r. działu świadczeń) należało m.in. przygotowywanie decyzji i list wypłat zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zasiłków celowych specjalnych, realizacja pomocy rzeczowej (wydawanie talonów żywnościowych, rozliczanie obiadów, pomocy opałowej), naliczanie odpłatności za usługi oraz ich rozliczanie zgodnie z wydanymi decyzjami.

Natomiast do zadań pracowników socjalnych należało m.in. świadczenie pracy socjalnej, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, wykonywanie czynności związanych z realizacją kontraktu socjalnego, planowanie pomocy, dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia w zakresie pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń.

Bezpośredni nadzór nad pracą pracowników socjalnych powierzono Zastępcy Dyrektora Ośrodka.
(akta kontroli str. 11-50)

W 2015 r. w MGOPS zatrudnionych było 25 pracowników socjalnych (w wymiarze 24,5 etatu), w 2016 r. – 23 (w wymiarze 22,5 etatu), w 2017 r. i w I połowie 2018 r. – 21 (w wymiarze 20,5 etatu)⁸. W latach 2015-2018 (I półrocze) jeden pracownik socjalny przypadał na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną⁹.

W MGOPS nie wyznaczono osób, które specjalizowały się w pracy z osobami mającymi problemy w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z ZK. Sprawy osób zgłaszających się o pomoc z tego tytułu, były prowadzone przez pracowników socjalnych zgodnie z ich rejonem działania.

W latach 2015 – 2017 oraz w I półroczu 2018 r. pracownicy socjalni nie uczestniczyli w specjalistycznych szkoleniach, seminariach, podnoszących kwalifikacje w zakresie problematyki związa-

⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Statut stanowi załącznik do uchwały Nr 381/XVI/2011 Rady Miejskiej w Piasecznie z 29 grudnia 2011 r.

⁷ Regulamin organizacyjny stanowi załącznik do zarządzenia Nr DO.021.7.2015 Dyrektora MGOPS w Piasecznie z 3 sierpnia 2015 r. Regulamin wszedł w życie z mocą obowiązującą od 1 czerwca 2015 r.

⁸ Jeden z tych pracowników od 2016 r. do 30 czerwca 2018 r. przebywał na urlopie wychowawczym, a dwójka pracowników przebywała na urlopie macierzyńskich.

⁹ W 2015 r. na 42 rodzin i osób samotnie gospodarujących, w 2016 r. na 41, w 2017 r. na 41, a w I połowie 2018 r. na 29.

nej z pomocą osobom, które opuściły zakłady karne lub inne miejsca odosobnienia. Powodem tego była zbyt mała populacja tej grupy osób stąd pracownicy socjalni nie byli zainteresowani szkoleniami z tego zakresu. Ośrodek nie otrzymywał ofert przeprowadzenia tego typu szkoleń. Pracownicy socjalni mieli możliwość uczestniczenia w szkoleniach superwizyjnych. W latach 2015 – 2017 oraz w I półroczu 2018r. ogółem z superwizji skorzystało 16 pracowników socjalnych.

(akta kontroli str. 1046-1063)

1.2. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Piaseczno w latach 2009 - 2015¹⁰ kwestia trudności w przystosowaniu do życia osób opuszczających zakłady karne została krótko omówiona przy okazji charakterystyki przyczyn udzielania pomocy społecznej, głównie pod kątem danych statystycznych. W Strategii nadmieniono, że osoby z taką dysfunkcją stanowiły niewielki odsetek ogólnej liczby ubiegających się o pomoc (w 2008 r. z tego powodu z pomocy skorzystało ok. 2,5% ogólnej liczby podopiecznych MGOPS)

Kontynuacją tego dokumentu była Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Piaseczno na lata 2017-2027¹¹. Dokument zawierał odniesienia do problematyki związanej z pomocą osobom opuszczającym zakłady karne wyłącznie w ujęciu statystycznym, przy okazji przedstawienia danych w podziale na poszczególne powody przyznania pomocy społecznej.

Poza wymienionymi dokumentami na terenie Gminy Piaseczno nie obowiązywały inne dokumenty strategiczne, w których zostałaby ujęta problematyka pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. W szczególności problematyka ta nie znalazła się w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii¹², w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie¹³ ani też w Gminnym Programie Wspierania Rodziny¹⁴.

(akta kontroli str. 51-345)

1.3. Tutejszy MGOPS nie uczestniczył w dokonywaniu ani nie dokonywał rozpoznania (diagnozowania) sytuacji osób, które opuściły zakłady karne, zamieszkujących lub przebywających na terenie Piaseczna. Nie opracowano diagnozy takiej grupy oraz nie rozpoznawano i nie analizowano lokalnych potrzeb w zakresie zapewnienia wsparcia takim osobom. Działalność MGOPS w tym zakresie opierała się na pracy metodą indywidualnego przypadku.

(akta kontroli str. 1046-1063)

1.4. MGOPS przygotował ocenę zasobów pomocy społecznej dla Gminy Piaseczno w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, za lata 2015, 2016 i 2017. Prognozowana liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK na 2018 r. zawarta w ocenie wynosiła 21 i była taka sama jak w roku 2017. W ocenie nie zawarto wniosków końcowych dotyczących pomocy społecznej świadczonej osobom opuszczającym zakłady karne.

Podstawą do określenia w ocenie zasobów pomocy społecznej przewidywanej liczby osób mających trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu ZK w kolejnych latach była wartość z roku bieżącego – z roku oceny. Wynikało to z niewielkich wahań w liczbie tych osób na przestrzeni lat i nieprzewidzenia w związku z tym dodatkowych analiz w tym zakresie.

¹⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Piaseczno w latach 2009 - 2015 stanowiła załącznik do uchwały Nr 1139/XXXVIII/2009 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 26 sierpnia 2009 r.

¹¹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Piaseczno na lata 2017-2027 stanowiła załącznik do uchwały Nr 981/XXXIV/2017 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 24 maja 2017 r.

¹² Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Piaseczno na rok 2015 stanowił załącznik do uchwały Nr 1571/LI/2014 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 15 października 2014 r. Gminny Program Profilaktyki /...../ na rok 2016 stanowił załącznik do uchwały Nr 401/XV/2015 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 16 grudnia 2015 r., Gminny Program Profilaktyki /...../ na rok 2017 stanowił załącznik do uchwały Nr 704/XXVI/2016 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 26 października 2016 r., Gminny Program Profilaktyki /...../ na rok 2018 stanowił załącznik do uchwały Nr 1234/XL/2017 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 22 listopada 2017 r.

¹³ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Piaseczno na lata 2012 – 2015 stanowił załącznik do uchwały Nr 380/XVI/2011 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 29 grudnia 2011 r. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Piaseczno w na lata 2016 – 2022 stanowił załącznik do uchwały Nr XXXIV/407/2016 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 17 lutego 2016 r.

¹⁴ Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2013 - 2015 stanowił załącznik do uchwały Nr 1088/XXXVII/2013 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 28 sierpnia 2013 r., Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018 stanowił załącznik do uchwały Nr 491/XVIII/2016 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 17 lutego 2016 r.

1.5. MGOPS nie posiadał danych o wszystkich osobach opuszczających ZK z terenu Gminy Piaseczno, a jedynie o tych, które same zgłosiły się o pomoc do Ośrodka i został z nimi przeprowadzony wywiad środowiskowy. Dane takie nie były pozyskiwane z innych źródeł. Wśród osób, które zgłosiły się o pomoc z tego powodu w 2015 r. było 20 stałych mieszkańców gminy (jedna kobieta i 19 mężczyzn); w 2016 r. – 17 osób (dwie kobiety, 15 mężczyzn); w 2017 r. – 18 osób (dwie kobiety, 16 mężczyzn); w 2018 r. – dziewięć osób, w tym jedna kobieta.

Podobnie wiedza o osobach, które po opuszczeniu ZK były bezdomne wynikała z przeprowadzonych przez pracowników socjalnych wywiadów środowiskowych z osobami, które zwróciły się o pomoc do MGOPS. W 2015 r. o pomoc zwróciły się trzy osoby bezdomne, w 2016 r. - pięć osób, w tym trzy kobiety bezdomne przebywały w domu dla kobiet prowadzonym przez zakonne Zgromadzenie Sióstr Pasterzanek w Piasecznie; w 2017 r. – zgłosiły się dwie osoby bezdomne, a w 2018 r. trzy w tym jedna kobieta, która przebywała w ww. domu prowadzonym przez zgromadzenie zakonne.

Nie planowano i nie przeprowadzano monitoringu sytuacji osób po opuszczeniu ZK w sposób systemowy, monitoring mógł dotyczyć jedynie pojedynczych klientów i wynikać z indywidualnych planów pracy z osobą/rodziną.

MGOPS posiadał aktualną bazę/wykaz organizacji/ stowarzyszeń, których celem jest pomoc postpenitencjarna. Wykaz stowarzyszeń został zawarty w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2027 dla gminy Piaseczno. Organizacją pozarządową, która wspierała osoby opuszczające ZK poprzez szereg działań na rzecz tych osób było Stowarzyszenie Penitencjarne Patronat Oddział w Piasecznie. Pracownicy ośrodka pozostawali w stałym kontakcie z osobami reprezentującymi Stowarzyszenie, jak również na bieżąco informowani byli o aktualnych ofertach programów, konsultacji dla osób opuszczających ZK, wspólnie wspomagali się w procesach rekrutacji w projektach oferowanych przez Stowarzyszenie jak również MGOPS. Współpraca ze stowarzyszeniem Patronat oparta była również na wymianie doświadczeń związanych z zapewnieniem pomocy dla osób opuszczających ZK.

Stowarzyszenie Patronat potwierdziło¹⁵, że współpracowało z tutejszym Ośrodkiem Pomocy Społecznej. W ocenie Stowarzyszenia współpraca układała się bardzo dobrze i oparta była na wymianie doświadczeń i informacji, np. dotyczących oferty Stowarzyszenia i OPS. Ośrodek był instytucją wspierającą rekrutację i działania informacyjne prowadzone w programach Stowarzyszenia.

We wszystkich przypadkach pomocy byłym więźniom udzielono na wniosek zainteresowanej osoby. W pojedynczych przypadkach MGOPS otrzymywał wniosek i wymaganą dokumentację za pośrednictwem innych Ośrodków Pomocy Społecznej, właściwych ze względu na aktualne miejsce pobytu podopiecznych, gdyż osoba przebywała w Ośrodku Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” w Warszawie, (po jednym przypadku w 2015 i 2018 r.), a 2018 r. jedna z kobiet po odbyciu kary, przebywała w placówce prowadzonej przez Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet w Trudnej Sytuacji Życiowej „Junona” z/s w Kwidzynie.

1.6. MGOPS w Piasecznie nie podpisywał porozumień o współpracy z jakimkolwiek zakładem karnym lub aresztem śledczym.

MGOPS nie zwracał się do żadnego zakładu karnego bądź aresztu śledczego z prośbą o informacje dotyczące osób/osoby korzystającej z pomocy ośrodka z powodu trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu ZK.

Parokrotnie Ośrodek był informowany o osadzeniu skazanych i długości przewidzianej kary, odpowiednio w latach 2015 i 2018 – w sprawie jednej osoby; w 2016 w sprawie dwóch osób.

Podobnie MGOPS odnotował kilka informacji przekazanych przez ZK z własnej inicjatywy o przewidywanym terminie zwolnienia: w 2015 r. dotyczyło to dwóch osób; w 2016 r. i 2018 r. dotyczyło to jednej osoby.

W kontrolowanym okresie ZK/AŚ nie informowały MGOPS o potrzebach rodziny skazanego.

¹⁵ Informacje uzyskane w trybie art.29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli.

MGOPS zasięgał u kuratora sądowego informacji dot. działań podejmowanych na rzecz osób, które po opuszczeniu zakładu karnego zwróciły się o pomoc społeczną: w 2017 r. w dwóch przypadkach, w 2018 r. w sprawie jednego podopiecznego.

W 2018 r. w jednym przypadku kurator sądowy zwracał się do Ośrodka z prośbą o informacje dot. skazanego oraz informował o potrzebach rodziny, w wyniku czego pracownik socjalny współpracował z kuratorem na rzecz poprawy sytuacji tej rodziny.

(akta kontroli str. 1046-1063)

1.7. Według Dyrektora MGOPS, posiadane przez MGOPS środki finansowe były wystarczające do zabezpieczenia podstawowych, zgłaszanych przez podopiecznych, potrzeb. Nie odnotowano sytuacji nie objęcia potrzebujących pomocą w związku z ograniczonymi środkami.

W całym okresie badanym wydatki na pomoc dla osób mających trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego wynosiły 114,5 tys. zł.

W 2015 r. na pomoc dla tych osób wydatkowano łącznie środki w kwocie 39,2 tys. zł. W 2016 r. wydatki wyniosły 36,4 tys. zł., w 2017 r. na pomoc dla osób z trudnościami po opuszczeniu zakładu karnego przeznaczono środki w wysokości 28,7,6 tys. zł, a w I półroczu 2018 r. wydatki wyniosły 10,2 tys. zł. Przeciętna wysokość wydatków na jedną osobę w skali roku wynosiła odpowiednio 1,6 tys. zł, 1,5 tys. zł, 1,4 i 0,8 tys. zł.

Wydatki w najwyższej kwocie ponoszone były na wypłatę zasiłków celowych w wysokości 43,4 tys. zł w całym okresie badanym (stanowiło to 37,9% ogółu wydatków), następnie na wypłatę zasiłków stałych w kwocie 33,4 tys. zł (stanowiło to 29,7% ogółu wydatków) i zasiłków okresowych w kwocie 25,8 tys. zł (stanowiło to 22,5% ogółu wydatków). Najmniej wydatkowano na posiłki, bony żywnościowe, opał 8,9 tys. zł (7,8% ogółu wydatków) oraz na ubezpieczenie zdrowotne osób otrzymujących zasiłek stały 3 tys. zł (2,6% ogółu wydatków)

(akta kontroli str. 677-692, 962-968, 1046-1063)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności Ośrodka w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Z uwagi na niewielki udział osób, które opuściły zakłady karne, w ogólnej liczbie beneficjentów Ośrodka nie diagnozowano oddzielnie sytuacji tych osób. Pomoc była udzielana na podstawie indywidualnych analiz potrzeb. Posiadane przez MGOPS środki finansowe były wystarczające do zabezpieczenia potrzeb tych osób.

OBSZAR

2. Dostępność, adekwatność i skuteczność oferowanej pomocy

Opis stanu faktycznego

2.1. W poszczególnych latach badanego okresu pomoc społeczna z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu zakładu karnego została udzielona odpowiednio: w 2015 r. – 24 osobom, w 2016 r. – 25 osobom, w 2017 r. – 21 osobom, a w I półroczu 2018 r. 13 osób.

Stanowiło to odpowiednio 2,0%; 2,1%, 1,9% i 1,7% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej.

Przykładowo zasiłek okresowy otrzymało odpowiednio 13, osiem, pięć i dwie osoby, zasiłek celowy 20, 19, 19 i 11 osób, a zasiłek stały pięć, trzy, jedna i jedna osoba. W badanym okresie pomocą objęto 56 mężczyzn i 12 kobiet.

(akta kontroli str. 958-959, 1075-1081)

Najbardziej powszechną formą pomocy dla osób opuszczających ZK był zasiłek celowy (korzystało z niego ponad 80% klientów z tej grupy). Byli osadzeni w mniejszym stopniu korzystali z zasiłków okresowych oraz z pomocy rzeczowej, w formie posiłków w jadalni miejskiej, talonów żywnościowych, opału. W przypadku posiadania ustawowo zapisanych uprawnień przyznawane były również zasiłki stałe (otrzymywały je pojedyncze osoby).

(akta kontroli str. 964-968)

2.2. Osoby mające trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z ZK miały zapewnioną w wystarczającym stopniu możliwość skorzystania ze specjalistycznego poradnictwa.

W okresie od 2015 do lipca 2017 r. w MGOPS zatrudniony był prawnik. Po jego przejściu na emeryturę porady prawne świadczyła zewnętrzna kancelaria prawna, z którą Ośrodek zawarł umowę o świadczenie usług.

Przerwa w świadczeniu porad prawnych wyniosła ponad dziewięć miesięcy i spowodowana była nierozstrzygnięciem naboru na stanowisko konsultanta prawnego, z powodu braku ofert spełniających określone warunki. Dodatkowo pod koniec roku kalendarzowego MGOPS nie dysponował środkami finansowymi na zatrudnienie prawnika w innej formie, tj. jako umowa zlecenie czy umowa o świadczenie usług.

W całym badanym okresie etatowymi pracownikami Ośrodka byli psychologowie. W tym charakterze odpowiednio w latach 2015 i 2016 były zatrudnione cztery osoby, a w latach 2017 i 2018 zatrudniono trzy osoby.

Ponadto jeden pracownik MGOPS zatrudniony był w charakterze terapeuty ds. osób bezdomnych – w okresie od lutego 2015 r. do stycznia 2016 r.

W ramach Klubu Integracji Społecznej istniała też możliwość skorzystania z porad trenera pracy i terapeuty uzależnień zatrudnianych na umowę zlecenie.

W badanym okresie, z przynajmniej jednej formy specjalistycznego poradnictwa¹⁶ skorzystało odpowiednio 19 osób w 2015 r., 22 osoby w 2016 r., 20 osób w 2017 r. oraz 10 osób w I półroczu 2018, które opuściły ZK¹⁷.

(akta kontroli str. 1046-1063, 872-957, 960-961)

Formy poradnictwa specjalistycznego w MGOPS Piaseczno realizowane były również w ramach Klubu Integracji Społecznej (KIS), działającego w strukturach Ośrodka od czerwca 2012 r. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym KIS uczestnikami zajęć w Klubie mogły być osoby zagrożone lub dotknięte wykluczeniem społecznym, w szczególności m.in. osoby zwalniane z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

W okresie badanym w KIS realizowane były m. in. Program przeciwdziałania narkomanii wśród dorosłych i dzieci (obejmujący spotkania z terapeutą uzależnień), Program z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (obejmujący spotkania z terapeutą uzależnień), Program dla osób doświadczających przemocy, Program „Masz tę moc zmienić jutro” – edycja 2015 r., edycja 2016r., - Program „PO MOC” – edycja 2017r. (celem obu programów była aktywizacja osób bezrobotnych), indywidualne spotkania z trenerem pracy (celem konsultacji było określenie predyspozycji zawodowych osób zainteresowanych, wspieranie w trakcie szukania pracy oraz w razie konieczności przygotowanie dokumentów aplikacyjnych).

Korzystanie z pomocy specjalistycznej, jak również uczestnictwo w działaniach organizowanych w ramach KIS, było dobrowolne i bezpłatne. Przedstawiona powyżej oferta skierowana została nie tylko do podopiecznych Ośrodka, ale również do mieszkańców gminy Piaseczno.

W 2016 r. jedna osoba zwolniona z zakładu karnego po dokonaniu przez pracownika socjalnego wstępnej diagnozy została skierowana do KIS. Osoba ta uczestniczyła w indywidualnych spotkaniach z trenerem pracy. Nie została skierowana na warsztaty grupowe, ponieważ został dla niej opracowany Indywidualny Plan Działania.

(akta kontroli str. 772-834, 1046-1063)

MGOPS w Piasecznie prowadził działania obejmujące wsparcie byłych skazanych, w celu radzenia sobie z wykluczeniem społecznym. Zależało to jednak od aktywności samych osób opuszczających ZK i ich gotowość do podjęcia współpracy. Jedną z form wsparcia było promowanie wolontariatu akcyjnego, w którym osoby opuszczające ZK miały możliwość nawiązania kontaktu ze środowiskiem, do którego powrócili, poprzez udział w imprezach i wydarzeniach. MGOPS na przestrzeni lat 2015 – 2018 prowadził szereg działań mających na celu m.in. promowanie wolontariatu

¹⁶ Poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, rodzinnego, pomocy asystenta rodziny, porad trenera pracy i terapeuty uzależnień.

¹⁷ Z poradnictwa psychologicznego skorzystało odpowiednio w 2015 r. 2 osoby i po 1 osobie w pozostałych latach, z poradnictwa prawnego w 2015 r. nie korzystał nikt i po 2 osoby w pozostałych latach, z poradnictwa socjalnego korzystało 19 osób w 2015 r., 22 osoby w 2016 r., 20 osób w 2017 r. oraz 10 osób w I półroczu 2018, z poradnictwa rodzinnego w 2015 r. nie korzystał nikt, w kolejnych latach odpowiednio 1, 3, 1 osoby, z poradnictwa zawodowego korzystało odpowiednio 7, 5, 9 i 8 osób, jedna osoba w 2015 r. została objęta opieką asystenta rodziny, z porad trenera pracy w 2017 r. skorzystały 2 osoby a z porad terapeuty uzależnień w 2017 r. skorzystały 3 osoby a w I półroczu 2018 skorzystały 2 osoby.

akcyjnego. Był on organizatorem lub współorganizatorem akcji charytatywnych, programów profilaktycznych, pikników integracyjnych. W dniu 22 listopada 2017 r., ośrodek był organizatorem „Niebieskiego Koncertu”. Było to wydarzenie i pierwszy w Polsce koncert, w ramach którego na widowni, spotkali się sprawcy przemocy, ofiary przemocy i członkowie lokalnej społeczności, przedstawiciele instytucji pomocowych, Policji, Sądu, organizacji pozarządowych z gminy Piaseczno. Głównym założeniem projektu „Niebieski Koncert” było wsparcie dla ofiar przemocy, przyczynienie się do nagłośnienia problemu jakim jest przemoc. Niebieski Koncert był również formą docenienia misji osób pomagających ofiarom zarówno zawodowo jak i na zasadach wolontariatu. W projekcie udział wzięło 170 osób, mieszkańców i pracowników instytucji pomocowych z gminy Piaseczno. Ze względu na rodzaj wolontariatu (wolontariatu akcyjny) brak było możliwości wskazania dokładnej liczby osób po ZK, biorących udział w tych działaniach, szacunkowa liczba wahała się pomiędzy 5-10 osobami. To samo dotyczyło wydarzenia „Niebieski Koncert”, impreza miała charakter otwarty, nie prowadzono szczegółowej analizy dot. ilości osób, uczestników wydarzenia, które wzięły w nim udział, a opuściły ZK.

(akta kontroli str. 810-834, 1046-1063)

2.3. W MGOPS odbywały się zajęcia korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy domowej. Zajęcia były przeznaczone dla osób, które m. in. opuściły ZK. W programie mogły brać udział: osoby samodzielnie zgłaszające się, osoby kierowane przez sąd, osoby objęte procedurą Niebieskiej Karty. Udział w tych zajęciach wzięły dwie osoby-wśród uczestników nie było jednak osób, które opuściły ZK.

Osoby zgłaszające się do MGOPS z problemem alkoholowym, otrzymywały pomoc w zakresie edukacji i motywacji do podjęcia terapii uzależnienia.

Wśród osób, które zwróciły się o pomoc po opuszczeniu ZK w okresie styczeń 2015 – czerwiec 2018, było sześć osób, w rodzinach których prowadzona była procedura Niebieskiej Karty.

Pomocą asystenta rodziny w 2015 r. została objęta jedna rodzina. Efektem pracy asystenta z tą rodziną był powrót podopiecznej przebywającej w Domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w Chyliczkach do miejsca zamieszkania położonego poza Gminą Piaseczno.

(akta kontroli str. 703-771,835-859, 961, 1046-1063, 1341-1343)

2.4. Gmina Piaseczno nie posiadała na swym terenie schroniska, noclegowni oraz domu dla bezdomnych. W związku z powyższym MGOPS zawierał umowy i porozumienia ze schroniskami spoza Gminy Piaseczno na zapewnienie schronienia osobom bezdomnym. Umowy na ten rodzaj usług zawarte zostały z Osadą dla Osób Bezdomnych Monar-Markot w Wilczyskach¹⁸, z kolei porozumienia o współpracy zawarte zostały ze Stowarzyszeniem Antidotum prowadzącym schronisko dla osób bezdomnych o nazwie „Dom Terapii i Readaptacji Społecznej” w Janowie.¹⁹

Dnia 30 stycznia 2018 r. ze Stowarzyszeniem Antidotum, podpisana została umowa na udzielanie schronienia dla 30 osób bezdomnych z terenu Gminy Piaseczno²⁰.

W okresie 2015 - 30.06.2018 r. wśród osób kierowanych przez Ośrodek do placówek udzielających schronienia nie było osób po zwolnieniu z zakładu karnego. Jak stwierdziła Dyrektor Ośrodka osoby te otrzymują propozycję wydania skierowania do schroniska czy noclegowni, jednak odmawiają przyjęcia takiej formy pomocy, nie są nią zainteresowani. Wynika to m.in. z niechęci byłych osadzonych do konieczności dostosowania się do zasad panujących w takich placówkach (np. całkowitego zakazu spożywania alkoholu), z braku gotowości do podjęcia ścisłej współpracy z pracownikami pomocy społecznej czy z kadrą placówki udzielającej schronienia.

(akta kontroli str. 995-998, 1021-1045, 1074)

¹⁸ Odpowiednio: w dniu 30.10.2014r. na okres 03.11.2014-31.03.2015, w dniu 01.04.2015 r. na okres 01.04.2015-31.03.2016, w dniu 01.04.2016r. na okres 01.04.2016-31.12.2016, w dniu 02.01.2017r. na okres 01.01.2017-31.12.2017.

¹⁹ Odpowiednio: 01.12.2015 (obowiązywało do dnia pisemnego odwołania), 16.09.2016 (obowiązywało na czas nieokreślony) i 01.02.2017 na okres 01.02. - 31.12.2017 r.

²⁰ Umowa zawarta została na czas określony 01.02. - 31.12.2018 r.

W Gminie Piaseczno w badanym okresie obowiązywała uchwała w sprawie ustalenia zasad i kryteriów wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Piaseczno²¹.

O przydział lokalu mieszkalnego lub socjalnego mogły ubiegać się pełnoletnie osoby zamieszkałe na terenie Gminy Piaseczno, jednocześnie spełniające kryteria lokalowe lub dochodowe wskazane w uchwale²².

Wymogi przydziału lokalu były takie same dla wszystkich ubiegających się, niezależnie od tego czy osoba opuściła zakład karny czy nie.

W latach 2015 - 2017 i w I półroczu 2018 r. wnioski o przydział lokalu złożyły trzy osoby, które opuściły zakład karny. Czas oczekiwania wynosił:

- wniosek złożony w 2017r. czas oczekiwania 12 miesięcy
- wniosek złożony w 2017r. czas oczekiwania 15 miesięcy
- wniosek złożony w 2018r. czas oczekiwania siedem miesięcy

Na dzień zakończenia kontroli żadna z tych osób nie otrzymała mieszkania socjalnego lub innego pochodzącego z gminnego zasobu mieszkaniowego, osoby te nadal oczekiwały na przydział lokalu.

(akta kontroli str. 995-1011, 1166-1182)

2.5. Współpraca MGOPS z PUP, w zakresie pomocy osobom mającym trudności z przystosowaniem się do życia po zwolnieniu z ZK polegała na kierowaniu przez pracowników socjalnych tych osób do PUP w celu rejestracji lub spotkania z doradcą zawodowym. Pracownicy Ośrodka służyli wsparciem przy przygotowywaniu dokumentów aplikacyjnych, dysponowali też dostępem do aktualnych ofert pracy (strona PUP), ofert szkoleniowych na lokalnym rynku pracy i innych instrumentów dot. aktywizacji zawodowej. Ścisłą współpracę w tym zakresie prowadzono w 2015 r. z siedmioma osobami, w 2016 r. z pięcioma osobami, w 2017 r. z dziewięcioma, a w 2018 r. z sześcioma osobami po zakładach karnych.

W okresie objętym kontrolą Ośrodek nie nawiązywał kontaktów z potencjalnymi pracodawcami dla osób mających trudności z przystosowaniem się do życia po zwolnieniu z ZK.

(akta kontroli str. 969-971, 1046-1063)

W 2015 r. w jednym przypadku w celu skompletowania świadectw pracy pracownik socjalny kierował podopiecznego MGOPS do byłych pracodawców, u których osoba zwolniona z ZK pracowała przed osadzeniem, pomagał też w wysłaniu koniecznych wniosków do archiwów dokumentacji osobowej i płacowej, tzw. archiwów przechowawczych (w sytuacjach, gdy zakład pracy przestał istnieć). W roku 2016 r. jedna osoba była przez pracownika socjalnego motywowana do zgromadzenia świadectw szkolnych, uzyskanych w związku z edukacją odbytą w zakładzie karnym (świadectwa maturalnego i świadectwa ukończenia szkoły policealnej).

(akta kontroli str. 1046-1063)

Na terenie powiatu piaseczyńskiego nie funkcjonowało Centrum Integracji Społecznej.

(akta kontroli str. 1046-1063)

W latach 2015 – 2018 Gmina Piaseczno zawierała z Powiatowym Urzędem Pracy w Piasecznie coroczne porozumienia w sprawie organizacji prac społecznie użytecznych. Każdego roku do tego typu prac kierowano po 23 osoby, wśród nich nie było osób zwolnionych z ZK. W Gminie

²¹ Uchwała nr 850/XXX/2013r. Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 23 stycznia 2013 r. w sprawie ustalenia zasad i kryteriów wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Piaseczno oraz Uchwała nr 891/XXXII/2013 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 20 marca 2013 r. w sprawie zmian do Uchwały nr 850/XXX/2013 Rady Miejskiej w Piasecznie z dnia 23 stycznia 2013r. w sprawie ustalenia zasad i kryteriów wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Piaseczno.

²² Osoby nie posiadające tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego, osoby zamieszkujące w lokalu w którym na członka gospodarstwa domowego przypada mniej niż 5 m² ogólnej powierzchni pokoi, osoby których dochód brutto wszystkich członków gospodarstwa domowego w przeliczeniu na jednego członka nie przekracza 100% najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym i 150% najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym (dla lokalu mieszkalnego), osoby których dochód brutto wszystkich członków gospodarstwa domowego w przeliczeniu na jednego członka nie przekracza 70% najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym i 100% najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym (dla lokalu socjalnego).

Piaseczno prace społecznie użyteczne wykonywane były głównie w placówkach oświatowych, a tam warunkiem przyjęcia do pracy była niekaralność. Prace społecznie użytecznych organizowane były w przedszkolach, szkołach, ochotniczych strażach pożarnych, sołectwach.

(akta kontroli str. 1012-1020, 1046-1063)

W okresie badanym z osobami opuszczającymi zakłady karne zawarto sześć kontraktów socjalnych²³.

(akta kontroli str. 1046-1063)

2.6. Szczegółową analizą objęto dokumentację 30 losowo wybranych osób (21 mężczyzn i dziewięć kobiet), które zostały wykazane w systemie informatycznym TT POMOC²⁴ jako osoby mające trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. Osoby te przebywały w zakładzie karnym od trzech miesięcy do siedmiu lat i pięciu miesięcy. 25 z nich korzystało z pomocy MGOPS przez okres nie przekraczający jednego roku, dwie osoby przez okres od roku do dwóch lat, a trzy osoby od dwóch do pięciu lat (najdłuższy okres korzystania z pomocy wyniósł dwa lata i sześć miesięcy). Analiza teczek tych osób wykazała, że w każdym przypadku pomocy społecznej udzielono na wniosek osoby. Nie stwierdzono przypadku udzielenia pomocy z urzędu.

- 1) W dwóch przypadkach Ośrodek został poinformowany przez zakład karny²⁵ o przewidywanym terminie zwolnienia osób, które zgłosiły zamiar zamieszkania na terenie Gminy Piaseczno – w obu przypadkach zakład karny przesłał do Ośrodka informację o zbliżającym się terminie opuszczenia zakładu przez osobę mającą trudności w przystosowaniu się do życia. W pozostałych przypadkach Ośrodek nie był informowany przez zakład karny o terminie opuszczenia zakładu przez osoby w nim przebywające.
- 2) Dla każdej osoby przeprowadzono rodzinny wywiad środowiskowy. Wywiady środowiskowe lub ich aktualizacje²⁶ zostały przeprowadzone przed upływem 14 dni roboczych²⁷ od dnia powzięcia wiadomości o konieczności jego przeprowadzenia.
- 3) W jednym przypadku, po opuszczeniu przez osobę po raz kolejny zakładu karnego po jednym roku odbywania kary pozbawienia wolności, przeprowadzono jedynie aktualizację wywiadu środowiskowego (część IV kwestionariusza wywiadu), a nie pełny wywiad środowiskowy (część I kwestionariusza). Osoba ta przebywała już wcześniej w zakładzie karnym i po odbyciu kary jednego roku i dziewięciu miesięcy pozbawienia wolności także wystąpiła o pomoc do Ośrodka, którą wówczas udzielono po przeprowadzeniu pełnego wywiadu. W ocenie Dyrektora MGOPS część I kwestionariusza przeprowadza się w przypadku zmiany danych osobowych, zmiany składu rodziny. Częstotliwość przeprowadzania części I kwestionariusza nie jest określona w ustawie o pomocy społecznej. Według praktyki przyjętej w MGOPS część I kwestionariusza przeprowadza się co 2 lata. Zdaniem NIK okres przebywania w zakładzie karnym uzasadnia przeprowadzenie pełnego wywiadu środowiskowego, aby dokładnie ustalić sytuację osoby mającej trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.
- 4) W zbadanych sprawach dwóch osób korzystających z zasiłków stałych, w każdym przypadku zachowano termin 6 miesięcy na przeprowadzenie aktualizacji wywiadu²⁸.
- 5) Akta spraw zawierały dokumenty istotne z punktu widzenia celowości przyznania świadczeń z pomocy społecznej osobom mającym trudności w przystosowaniu się po zwolnieniu z zakładu karnego (świadczenie zwolnienia z zakładu karnego lub ewentualne zaświadczenie z zakładu karnego, oświadczenie o stanie majątkowym, oświadczenie o liczbie osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, oświadczenie o uzyskiwanym dochodzie, wy-

²³ Odpowiednio w 2016 r. – 3 osoby, 2017 r. – 1 osoba, a w I półroczu 2018 r. – 2 osoby.

²⁴ System informatyczny TT POMOC - dostarczany przez firmę TOP-TEAM w ramach licencji MRPiPS.

²⁵ Areszt Śledczy Warszawa – Grochów i Zakład Karny w Krzywańcu

²⁶ Aktualizacje wywiadów środowiskowych przeprowadzane były także w przypadkach ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej po raz kolejny np. zasiłek okresowy.

²⁷ Przepis § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1788) i uchylonego wcześniej rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2012 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. z 2012 r. poz. 712)

²⁸ Art. 107 ust 4 ustawy o pomocy społecznej.

- druki z systemu SEPI oraz inne dokumenty potwierdzające sytuację rodzinną, materialną, zdrowotną osoby).
- 6) Podczas wywiadu środowiskowego, jak i sporządzanych aktualizacji wywiadu rozpoznawano sytuację wnioskodawcy. Wywiady zawierały wymagane informacje dotyczące sytuacji osobistej, zawodowej, dochodowej i majątkowej oraz diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy, a także wnioski pracownika socjalnego co do zasadności przyznania świadczeń z pomocy społecznej.
 - 7) W wywiadzie środowiskowym oraz jego aktualizacjach pracownik socjalny przygotował propozycję planu pomocy na rzecz osoby mającej trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (w punkcie VIII wywiadu pn. *Plan pomocy i działań na rzecz osoby lub rodziny*). W przypadku wszystkich spraw poddanych kontroli plan pomocy sporządzany był w sposób dość schematyczny i dotyczył głównie udzielania świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Ponadto, w zależności od indywidualnej sytuacji pracownik socjalny określał też zakres i formę pracy socjalnej. W punkcie IX wywiadu pn. *Plan pomocy zatwierdzony przez kierownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej* wykazywana była tylko pomoc w formie świadczenia pieniężnego lub świadczenia niepieniężnego, której udzielenie wiązało się z koniecznością wydania decyzji administracyjnej, nie wykazywano natomiast pomocy prowadzonej w formie pracy socjalnej. Pomoc taka wykazywana była w punkcie VIII wywiadu, w tym sporządzony przez pracownika socjalnego opis pracy socjalnej.
 - 8) Prawidłowo wyliczono dochód przypadający na jedną osobę w rodzinie.
 - 9) W przypadku każdej osoby wnioskującej o pomoc wydano decyzję administracyjną o przyznaniu świadczenia pieniężnego lub niepieniężnego. Decyzje zostały wydane z zachowaniem terminu załatwienia sprawy wskazanym w Kpa²⁹. Każda decyzja została podpisana przez osobę posiadającą upoważnienie Burmistrza Miasta i Gminy Piaseczno, odpowiednio przez Dyrektora lub Zastępcę Dyrektora. Decyzje zawierały oznaczenie organu, które je wydał³⁰, datę i miejsce wydania, wskazywały adresata decyzji, podstawę prawną z podaniem przepisów prawa, a także zawierały rozstrzygnięcie, uzasadnienie faktyczne i prawne oraz prawidłowe pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym i o konieczności niezwłocznego poinformowania o zmianie sytuacji, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń.
 - 10) W dwóch przypadkach potwierdzono prawo osoby do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z pismem ze szpitala, informującym o przyjęciu osoby nie posiadającej ubezpieczenia zdrowotnego – decyzję w tych sprawach podpisał Dyrektor MGOPS działający z upoważnienia Burmistrza Miasta i Gminy Piaseczno.
 - 11) W 29 skontrolowanych sprawach pomocy udzielono w formie świadczenia pieniężnego, a w jednej sprawie wyłącznie w formie świadczenia niepieniężnego (opatu-węgla wraz z transportem). W przypadku dwóch osób pomocy udzielono w postaci zasiłku stałego, a 23 podopiecznym przyznano pomoc w formie zasiłków celowych na zakup m. in.: żywności, odzieży, obuwia, środków higienicznych, środków czystości, opłaty mieszkaniowe³¹. Ponadto 12 osobom przyznano pomoc w formie zasiłku okresowego głównie z powodu bezrobocia bądź innej przyczyny³². Trzy osoby otrzymały świadczenie pieniężne na zakup żywności. Poza świadczeniami pieniężnymi jedna osoba uzyskała pomoc w formie schronienia (osoba ta otrzymała skierowanie do schroniska Monar Markot w Wilczyskach, lecz ostatecznie nie pojawiła się w schronisku), pięć w formie opatu (przydział węgla wraz z transportem), pięć w formie gorącego posiłku, cztery w formie talonów żywnościowych. Jedna osoba uzyskała świadczenie niepieniężne w formie obiadów w przedszkolu dla dwójki dzieci oraz w formie obiadów w szkole dla jednego dziecka.

²⁹ Art. 35 ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego.

³⁰ Burmistrz Miasta i Gminy Piaseczno.

³¹ żywności (17), odzieży (11), obuwia (7), bielizny (1), środków higienicznych (4), środków czystości (5), opłaty mieszkaniowe (2), odzieży zimowej (1), wykonania badań do pracy (1), dojazdu w celu szukania pracy (2), opłacanie noclegów (1), cele bytowe (1), leków (1), środków opatrunkowych (1), remontu mieszkania (2), zakupu energii (1), podłączenie kuchni gazowej (1), opłata rachunku za wodę (1), dojazd z Piaseczna do schroniska Monar Markot w Wilczyskach (1), pokrycie kosztów schronienia i wyżywienia w Stowarzyszeniu na Rzecz Kobiet w Trudnej Sytuacji Życiowej Junona w Kwidzynie (1). Jednej osobie pomoc mogła być udzielana na kilka celów.

³² bezrobocia (7), długotrwałej choroby (1), niepełnosprawności (1), innej przyczyny (7). Jednej osobie pomoc była udzielana z kilku przyczyn, wskazanych w rodzinnym wywiadzie środowiskowym.

- 12) W przypadku trzech osób dodatkowo wydano skierowanie do otrzymywania pomocy żywnościowej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD).
- 13) W przypadkach ośmiu osób udzielono pomocy w formie specjalistycznego poradnictwa – fakt kierowania osób po zakładach karnych do specjalistów potwierdzały wzmianki w wywiadach środowiskowych. W dwóch przypadkach było to poradnictwo psychologiczne, w kolejnych trzech pomoc polegała na konsultacjach z terapeutą uzależnień, w jednym ze specjalista ds. osób bezdomnych. W przypadku dwóch osób w wywiadzie nie sprecyzowano, jaki rodzaj poradnictwa świadczone. Propozycje kontaktu ze specjalistami Ośrodka otrzymało 16 osób.
- 14) W przypadku dwóch osób, prowadzących gospodarstwo domowe wspólnie z rodzinami, z pomocy finansowej korzystali także współmałżonkowie/konkubenci z dziećmi. Nie stwierdzono udzielenia pomocy w formie specjalistycznego poradnictwa rodzinom osób mających trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładów karnych.
- 15) Osiem osób było pod nadzorem kuratora sądowego. W siedmiu przypadkach wywiady zawierały dane kuratora. Akta tych osób nie zawierały informacji o potrzebie współpracy pracownika socjalnego z kuratorem sądowym.
- 16) Wszystkim osobom, których dokumentację poddano analizie udzielano pomocy w formie pracy socjalnej, a z czterema z nich zawarto kontrakt socjalny. Postanowienia kontraktu socjalnego były dostosowane do indywidualnej sytuacji osób. Jedna osoba zrealizowała postanowienia kontraktu (podpisanie umowy z firmą Work Service, korzystanie ze wsparcia organizacji pozarządowych), przez dwie osoby kontrakt został zrealizowany częściowo (wizyta u specjalisty MGOPS w związku z pracami społecznie użytecznymi, złożenie wniosku o wyrobienie dowodu osobistego, regularne opłacanie rachunków, brak rejestracji w PUP, nie zgłoszenie się do psychologa z powodu lęku), w jednym przypadku osoba nie dotrzymała warunków kontraktu (podopieczny miał zgłaszać się do PUP celem przejrzania ofert pracy, skontaktować się z lekarzem specjalistą w celu podjęcia leczenia, zgłosić się do pracownika socjalnego w umówionym terminie, w razie problemów z przybyciem na spotkanie poinformować o przyczynach nieobecności, tymczasem osoba nie zgłaszała się na umówione spotkania z pracownikiem socjalnym, nie informowała o przyczynach nieobecności).
- 17) Nie stwierdzono skierowania osoby do wykonywania prac społecznie użytecznych na terenie Gminy Piaseczno.
- 18) W zakresie aktywizacji zawodowej, w teczkach wszystkich 30 osób gromadzono wydruki z SEPI, potwierdzające fakt zarejestrowania danej osoby jako bezrobotnej, bądź zaświadczenia z PUP oraz przedstawione jej przez urząd pracy propozycje zatrudnienia. Jedna osoba podjęła aktywność zawodową i zaprzestała korzystania z pomocy Ośrodka. Z dokumentacji nie wynikało, aby miało to związek z działaniami MGOPS (osoba przebywała w schronisku „Dom Patronatu” w Warszawie).
- 19) Cztery osoby po opuszczeniu zakładu karnego wystąpiły o mieszkanie socjalne z zasobu gminnego miasta Piaseczno – starania o przyznanie mieszkania socjalnego osoby rozpoczęły jeszcze w trakcie pobytu w zakładzie karnym. Żadna z nich nie otrzymała lokalu socjalnego..
- 20) W jednym przypadku stwierdzono, że osoba, która ZK opuściła w sierpniu 2014 r., nie była wykazana w systemie TT POMOC w latach 2015 i 2016 z przesłanki „trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego”, a wykazana została z tej przesłanki dopiero w 2017 roku, a więc po ponad dwóch latach od opuszczenia ZK. Zainteresowana zgłosiła się z wnioskiem o pomoc z uwagi na trudną sytuację, która wiązała się z opuszczeniem ZK, zarówno przez wnioskodawczynię, jak i jej konkubenta, który z więzienia wyszedł we wrześniu 2016 r. Dysfunkcja „trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego” była wiodąca w rodzinie.
- 21) W jednym przypadku stwierdzono, że osoba bezdomna zamieszkiwała w domku letniskowym (także w okresie zimowym). Domek ten w styczniu 2017 r. spłonął, zaś zainteresowany przeprowadził się do innego domku letniskowego. Pomimo tego z dokumentacji nie wynikało, aby osobie tej złożono propozycję udzielenia pomocy w formie zamieszkania np. w schronisku czy noclegowni. Jak wyjaśniła Dyrektor MGOPS, zainteresowany nie wyrażał zgody na skorzystanie z miejsca w schronisku dla osób bezdomnych, był też poinformowany o adresach noclegowni do których skierowanie nie jest potrzebne. Podopieczny cierpiał na zaburzenia zachowania borderline i nie zawsze chciał współpracować z pracownikiem socjalnym. Dyrektor

Ośrodka wskazała, że pracownik socjalny nie odnotował w wywiadach środowiskowych rozmów odbytych z tą osobą oraz jej ustnej odmowy przez nieuwagę. Podopieczny zaprzestał korzystania z pomocy MGOPS z końcem 2017 r. Z informacji uzyskanych od pracownika socjalnego wynika, że osoba ta podjęła pracę połączoną z możliwością zamieszkania.

- 22) Cztery osoby (kobiety) po opuszczeniu AŚ Warszawa- Grochów przebywały w domu zakonnym Zgromadzenia Służebnic Matki Dobrego Pasterza w Piasecznie przy ul. Jasnej 2. Pobyt miał charakter tymczasowy do chwili usamodzielnienia się, przez okres około jednego miesiąca. Okres ten mógł zostać przedłużony. Osoby te wystąpiły do Ośrodka o jednorazową pomoc.
- 23) Dwie osoby po opuszczeniu ZK przebywały w Ośrodku Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” w Warszawie. Osoby te zwróciły się o pomoc do OPS Dzielnicy Praga Południe m. st. Warszawy. OPS Dzielnicy Praga Południe przekazał MGOPS w Piasecznie wywiad środowiskowy przeprowadzony z tymi osobami przez pracownika socjalnego OPS w celu podjęcia decyzji o przyznaniu pomocy finansowej. Pomoc finansowa udzielana była przez tutejszy Ośrodek. Jedna z osób została zakwalifikowana do uczestnictwa w działaniach Klubu Integracji Społecznej funkcjonującego przy OPS Dzielnicy Praga Południe.
- 24) Jedna osoba (kobieta) po opuszczeniu ZK w Grudziądzu przebywała wraz z dzieckiem w Stowarzyszeniu na Rzecz Kobiet w Trudnej Sytuacji Życiowej Junona w Kwidzynie Centrum Usług Socjalnych w Piekle koło Sztumu. MGOPS w Sztumie – na wniosek Ośrodka w Piasecznie – przeprowadził z podopieczną wywiad środowiskowy, jak również kolejne aktualizacje wywiadu. Pomoc finansowa w formie zasiłków celowych na pokrycie kosztów schronienia i żywienia w Stowarzyszeniu Junona udzielana była przez MGOPS w Piasecznie. W trakcie pobytu osoby w Stowarzyszeniu Junona MGOPS w Piasecznie dwukrotnie zwracał się do MGOPS w Sztumie o zawarcie z nią kontraktu socjalnego. Za pierwszym razem kontrakt socjalny został zawarty, a postanowienie kontraktu w postaci przestrzegania przez podopieczną regulaminu wewnętrznego Stowarzyszenia zostało zrealizowane. MGOPS w Sztumie odmówił zawarcia kolejnego kontraktu. Odmowę uzasadniono wytycznymi MRPIPS mówiącymi, że to pracownik socjalny zatrudniony w OPS gminy ostatniego miejsca zameldowania na pobyt stały powinien zawrzeć z osobą bezdomną kontrakt socjalny. Zainteresowana w marcu 2018 r. opuściła Stowarzyszenie i powróciła na teren Gminy Piaseczno. Obecnie nadal korzysta z pomocy Ośrodka w Piasecznie jednakże z innego powodu niż trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

(akta kontroli str. 1064-1073, 1075-1081, 1175-1340, 1344-1583)

Skuteczność udzielonego wsparcia oceniły także osoby, które po opuszczeniu zakładów karnych zwróciły się o pomoc do Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W badaniu ankietowym wzięło udział 15 osób, z tego 13 mężczyzn i dwie kobiety (przekazano 30 ankiet).

Siedem osób było bardzo zadowolonych lub zadowolonych z udzielonej pomocy. Jedna osoba raczej nie była zadowolona, zaś jedna nie była zadowolona zdecydowanie. Pozostałe sześć osób nie odpowiedziało na to pytanie.

Pomoc świadczoną osobom zwolnionym z zakładów karnych cztery osoby oceniły jako dobrze zorganizowaną i wystarczającą. Kolejne sześć osób uznało, że pomoc ta nie jest dobrze zorganizowana i jest znikoma w stosunku do potrzeb a cztery osoby, że pomoc nie jest dobrze zorganizowana i jest bardzo znikoma w stosunku do potrzeb. Jedna osoba nie odpowiedziała na to pytanie.

Ankietowani wskazywali na konieczność pomocy w uzyskaniu lokalu mieszkalnego.

(akta kontroli str. 1082-1174)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności Ośrodka w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W przypadku jednej osoby bezdomnej, przebywającej w okresie zimowym w domku letniskowym, nie udokumentowano propozycji pomocy w formie zapewnienia miejsca schronienia, odpowiadającego panującym wówczas warunkom atmosferycznym, jak również faktu odmowy skorzystania przez tę osobę z tej formy pomocy.

Według wyjaśnienia Dyrektor MGOPS, podopieczny nie wyrażał zgody na skorzystanie z miejsca w schronisku dla osób bezdomnych, a współpraca z nim była utrudniona z uwagi na zaburzenia zachowania, na które cierpi. Nieodnotowanie w wywiadach środowiskowych rozmów odbytych z podopiecznym wynikało z nieuwagi pracownika socjalnego.

OCENA CZĄSTKOWA

Ośrodek w okresie objętym kontrolą świadczył pomoc osobom opuszczającym zakłady karne głównie w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Osoby te miały także możliwość skorzystania z poradnictwa specjalistycznego, w tym prawnego, psychologicznego i zawodowego. Formy poradnictwa specjalistycznego w MGOPS Piaseczno realizowane były również w ramach Klubu Integracji Społecznej funkcjonującego w strukturach Ośrodka. NIK zwraca jednak uwagę na konieczność dokumentowania wszelkich prób zapewnienia osobie bezdomnej miejsca schronienia, jak również odmowy skorzystania przez osobę bezdomną z tej formy pomocy.

OBSZAR

3. Analiza skuteczności działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne

Opis stanu faktycznego

Ośrodek nie ustalał w sposób systemowy powodów zakończenia lub zawieszenia korzystania z pomocy MGOPS przez osoby zwolnione z zakładów karnych. Wiedza o ewentualnych przyczynach zakończenia współpracy z Ośrodkiem została pozyskana od pracowników socjalnych na potrzeby badania dokumentacji 30 wybranych osób. I tak w przypadku 21 osób nie ustalono tej przyczyny, trzy osoby wyprowadziły się poza teren Gminy Piaseczno, trzy osoby korzystały nadal z pomocy MGOPS, lecz z powodu innego niż trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, jedna osoba została tymczasowo aresztowana, jedna osoba nie stosowała się do postanowień zawartych w kontrakcie socjalnym, zaś jedna osoba podjęła dorywczą pracę sezonową i jej sytuacja materialna poprawiła się na tyle, że była w stanie samodzielnie prowadzić gospodarstwo domowe.

MGOPS nie monitorował dalszych losów osób, które korzystały z pomocy ośrodka w związku z trudnościami z przystosowaniem się do życia po zwolnieniu z ZK a następnie zaprzestały korzystania z pomocy MGOPS. Jak stwierdziła Dyrektor MGOPS, gdy zainteresowany nie zgłasza się o pomoc, a co za tym idzie nie ma możliwości ustalenia sytuacji osoby w drodze sporządzenia wywiadu środowiskowego, wtedy brak innych narzędzi prawnych do pozyskiwania informacji o aktualnej sytuacji osoby. Praca w terenie pozwala czasem na uzyskanie takich informacji na temat podopiecznego. Jednak w momencie zaprzestania korzystania z pomocy Ośrodka wiedza o osobie nie jest gromadzona w dokumentacji podopiecznego.

(akta kontroli str. 1064-1073)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności Ośrodka w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Ośrodek nie ustalał w sposób systemowy powodów zakończenia lub zawieszenia korzystania z pomocy MGOPS przez osoby zwolnione z zakładów karnych. Ze względu na brak możliwości prawnych MGOPS nie monitorował losów byłych więźniów, którzy przestali korzystać z pomocy społecznej.

Wnioski

IV. Wnioski

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o każdorazowe dokumentowanie prowadzonych działań mających na celu zapewnienie osobie bezdomnej miejsca schronienia, jak również faktu ewentualnej odmowy skorzystania przez osobę bezdomną z tej formy pomocy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla Dyrektora Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piasecznie, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń
Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK Dyrektorowi Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piasecznie przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 17 grudnia 2018 r.

Kontroler
Marcin Grabowski
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektora
Jacek Szczerbiński

DIREKTOR
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
z up.

.....
Elżbieta Matuszewska
Wicedyrektor
podpis

